

Appendix

Aandachtspunten bij het tolken voor doofblinde personen

De groep 'doofblinden' is zeer heterogeen. Daarom variëren de wensen en noden op gebied van tolkgebruik heel sterk van persoon tot persoon. Om enigszins zicht te krijgen op wat de doofblinde persoon tijdens een specifieke tolkopdracht nodig heeft, is het aangeraden om te overleggen en afspraken te maken. Afspraken op velerlei vlak zoals de communicatievorm, afstand bij het tolken, verlichting, achtergrondlawaai, begeleiding, vervoer, vergoeding enzovoort. Hieronder volgen enkele aandachtspunten.

1. Verschillende tolkmodaliteiten:

Afhankelijk van de eventuele gezicht- en/of gehoorresten, de ontstaansgeschiedenis en de situatie, kiest de doofblinde voor tolken in een bepaalde modaliteit: oraal, schrijftolken, Lormen, vingerspellen, vingerspelling in de hand, VGT in een kleine gebarenruimte of tactiele gebarentaal.

Tolk in de modaliteit of modaliteiten waaraan de doofblinde persoon tijdens een bepaalde tolkopdracht de voorkeur geeft.

a. Oraal tolken

- vermijd achtergrondlawaai waar mogelijk.
- praat op een rustig tempo, duidelijk maar niet luider dan gewoonlijk.
- praat dichtbij het beste oor van de doofblinde of ga voor de persoon staan als hij ook wil liplezen.
- als je merkt dat er een ringleiding in de ruimte is, maak er de doofblinde persoon op attent zodat hij indien gewenst zijn hoorapparaat in de T-stand kan schakelen.
- een FM-toestel draag je best rond de hals.
- bij stemloos oraal tolken zoek je een plaats waar de doofblinde persoon het mondbeeld goed kan zien, rekening houdend met afstand, verlichting en achtergrond.

b. Schrijftolken

- schrijf duidelijk met pen of stift op papier zo groot als nodig.
- bij gebruik van computer kies je een eenvoudig, schreefloos lettertype (arial) van een voldoende grootte en informeer je bij de doofblinde persoon welke kleuren van letters en achtergrond hij wenst.
- vermijd zonlicht op het scherm.
- spreek bij het aannemen van de tolkopdracht goed af wie er voor klavier en scherm zorgt (soms is het noodzakelijk om te typen op het klavier van de gebruiker dat aan een brailleleesregel gekoppeld is).
- de tolk heeft ook aandacht voor een drankje enz. dat op tafel gezet wordt, en is extra alert dat deze de hulpmiddelen (brailleleesregel, klavier e.a.) niet kunnen beschadigen.
- hij maakt de doofblinde persoon er attent op dat er zich een drankje op tafel bevindt en waar.
- bij gebruik van een PC bij het schrijftolken, wist de schrijftolk alle op de harde schijf opgeslagen gegevens met betrekking tot de tolksituatie. Als daar behoefte aan is en op voorwaarde dat beide partijen daarmee instemmen, kan de schrijftolk echter de getolkte tekst leveren. Deze bevat niet de door de doofblinde klant gesproken tekst. De tekst is enkel bestemd voor persoonlijk gebruik en niet voor vermenigvuldiging. Er kunnen geen rechten aan ontleend worden.

c. Lorm-alfabet

- Zet je vingers niet te dichtbij elkaar als je de letters M, N en W vormt en gebruik al je vingers bij de letter K.
- informeer bij de gebruiker welke versie van het Lorm-alfabet hij gebruikt.
- cijfers spel je niet letter per letter maar schrijf je gewoon in de handpalm (bv. 16), besteed extra aandacht aan de cijfers '0 en 6' en '1 en 7' die moeilijk te onderscheiden zijn.

d. VGT in een kleine gebarenruimte

- Ga niet zomaar ergens zitten, maar overleg hierover met de doofblinde persoon. Zorg voor de juiste tolkafstand, niet te dicht of niet te ver
- Vraag aan de cliënt of die het belangrijk vindt dat je dichtbij de spreker gaat zitten.
- Hou bij het kiezen van een zitplaats rekening met lichtinval, zorg ervoor dat de cliënt niet naar het licht kijkt, ga bv. nooit voor een raam zitten.
- Voor het gebruik van Haptics bij VGT in een kleine gebarenruimte is er nood aan duo-tolken.
- Probeer tijdens het tolken binnen de 'visuele tunnel' van je cliënt te blijven. Volg de blik van de doofblinde persoon.
- Zorg ervoor dat zowel je mimiek als je gebaren waarneembaar zijn.
- Draag zwarte of donkere kledij.
- Let er tijdens de opdracht op dat de situatie ideaal blijft voor de klant. Het kan dat de lichtinval verandert, de spreker zich verplaatst of dergelijke. Blijf hiervoor attent.
- Iedere doofblinde persoon heeft individuele voorkeuren, vraag hiernaar.
- Bij het duo-tolken voor langere opdrachten:
Geef de wissel goed aan, als je collega overneemt, wijs dan zodat de doofblinde persoon dit gezien heeft.
Probeer een langere periode te tolken, neem bijvoorbeeld 30 minuten.
Ga niet te dynamisch tewerk.
- Bij het duo-tolken met Haptics
Zorg ervoor dat één tolk alle gesprekken tolkt. De duo-tolk tolkt via Haptics alle informatie uit de omgeving.

e. Tactiele gebarentaal

- Houd rekening met je kledij, heb zwarte of in elk geval effen donkere kledij aan, met lange mouwen en zonder decolleté. Draag geen opzichtige juwelen of andere accessoires.
- heb oog voor hygiëne: propere handen en een frisse adem
- Vraag aan de cliënt hoe die wil plaatsnemen (hoe houd je contact met de knieën? met de rug naar de spreker?...)
- Vraag aan de cliënt of hij bepaalde verwachtingen heeft bij het uitvoeren van tactiele gebarentaal.
- Zorg ervoor dat je niet te ver of te dicht zit of staat, zorg ervoor dat je gemakkelijk lichamelijk contact mogelijk maakt
- Toets tijdens het tolken of alles nog steeds goed verloopt. Gebaar je te hoog of te laag? Is er nood aan pauze (cliënt of tolk)?
- Pas je aan de cliënt aan. Je zal aanvoelen of jouw tempo te laag of te hoog ligt. Als je niet zeker bent mag je dit altijd bevragen. Als de handen van de cliënt de jouwe niet kunnen volgen, ga je te snel. Hou er rekening mee dat niet iedere doofblinde evenveel ervaring heeft met tactiele gebarentaal.
- Pas het tempo van je vingerspelling in de hand aan zodat deze makkelijk afleesbaar is voor de cliënt.
- Context is belangrijk tijdens het tolken in tactiele gebaren. Als de context niet duidelijk is, doe je toevoegingen zoals het duiden van de boodschap (is het informatie, een vraag, een waarschuwing,...)

Non-manuele componenten van de gebarentaal kunnen geaccentueerd worden door tempo, intensiteit...

2. Het beschrijven van de visuele informatie, steeds in de gewenste modaliteit.

Realiseer je dat een doofblind persoon veel informatie mist en dat je als tolk voor een groot stuk zijn/haar oren en ogen bent.

- Beschrijf de context. Geef zaken in de omgeving weer die de doofblinde persoon misschien niet ziet maar die wel belangrijk zijn voor het begrijpen van de situatie.

- Vraag de doofblinde cliënt of de geprojecteerde informatie voor hem toegankelijk is.

- Vertel ook wie er aanwezig is, waar ze zitten, hoe de sfeer is. Geef ook de non-verbale communicatie weer zoals de mimiek, emoties, lichaamstaal, gevoeligheden, opvallende kledij enzovoort....

Je kan daarvoor eventueel Haptics gebruiken. (Zie pakket: Social Haptic Communication).

- Laat het aan je cliënt weten als andere mensen het gesprek volgen, ofwel door te communiceren ofwel door toevoeging van Haptics.

- Geef het altijd aan als je even weggaat en ook waarom. Bijvoorbeeld: even dag zeggen aan een collega, toiletbezoek, gsm opnemen en eventueel beantwoorden...

- Als je bij het tolken aan het uiterlijk of de kledij van de cliënt iets opmerkt, bv etensresten, een morsvlek, kopsel in de war... kan je daar discreet op wijzen via Haptics.

3. Begeleiden

Vele doofblinden hebben begeleiding nodig om ergens aan deel te nemen. Dit omvat letterlijk alle activiteiten van het dagelijks leven. Wanneer de cliënt deelneemt aan een vergadering is het de taak van de tolk om hem te begeleiden naar de persoon met wie hij wil praten, naar het toilet, naar de koffietafel, naar buiten om een luchtje te scheppen enz.... Het behoort ook tot de taak van de tolk om zijn cliënt veilig en comfortabel te begeleiden. Bij het begeleiden is het belangrijk dat de tolk extra aandacht heeft voor gevaarlijke situaties bv als de cliënt het risico loopt om zich te stoten, uit te glijden..... Ook hier kan het gebruik van Haptics een meerwaarde betekenen

Maar ook hier verschillen doofblinden erg in wat ze nodig hebben qua begeleiding.

Begeleiding kan ook inhouden dat de doofblinde vervoer nodig heeft van en naar de activiteit.

De tolk kan na overleg over de haalbaarheid qua tijd, afstand, verzekering en vergoeding beslissen of hij dat vervoer op zich neemt.

Op het einde van een tolkopdracht is het raadzaam om even na te gaan of de cliënt niets vergeten is zoals gsm, witte stok, handschoenen...

4. De doofblinde waarderen als gesprekspartner

Het is de taak van de tolk om ervoor te zorgen dat de cliënt wanneer nodig zelf aan het woord is, en ruimte creëert waardoor de cliënt zelf zijn mening kan zeggen. Ook al vraagt het de nodige tijd, het is belangrijk dat de doofblinde niet uitgesloten wordt van het gesprek.

Het is belangrijk dat de tolk steeds duidelijk aangeeft wie wat zegt, bv op een vergadering of in het geval van meerdere gesprekspartners.

5. Vergoeding

Elke tolkopdracht wordt volgens de officiële tarieven vergoed, zowel het tolken als de verplaatsing. Eventueel vervoer van de cliënt door de tolk wordt door de cliënt zelf vergoed met eigen middelen.

De extra tijd die dit vervoer vergt zou moeten op een of andere manier gecompenseerd worden als begeleidingstijd. Maaltijden van de tolk hoeven niet door de doofblinde persoon betaald te worden.

6. Tolk respecteert de keuzevrijheid van de doofblinde persoon.

De doofblinde persoon beslist wie hij wil als tolk, bij wie hij wil zitten aan tafel, welke activiteit hij zal doen....

Wanneer een vraag voor de doofblinde persoon naar de tolk wordt gericht dient die ervoor te zorgen dat de vraag bij de doofblinde persoon terecht komt. Dit kan op verschillende manieren.

De tolk zorgt er dus steeds voor om niet zelf een antwoord te geven in plaats van de doofblinde persoon.

Anderzijds wanneer iemand een vraag stelt aan de tolk zelf, tolkt hij de vraag ook eerst voor de doofblinde persoon en beantwoordt/tolkt ze pas dan.